

HUR KAN MOTIVATION FÖR SVENSKINLÄRNING FÖRBÄTTRAS?

En studie om gymnasisters motivation för svenskinläring

Johanna Tervo
Kandidatavhandling
i nordisk filologi
Humanistiska fakulteten
Uleåborgs universitet
Maj 2018

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	3
1.1. Syfte	4
1.2. Material och metod	4
2. MOTIVATION	7
2.1. Inre och yttre motivation	7
2.2. Allmän motivation och situationsmotivation	8
2.3. Faktorer som påverkar inlärningsmotivationen	9
3. FRÄMMANDESPRÅKSINLÄRNING	10
3.1. Studiemotivation för främmande språk	10
3.2. Inlärningsstrategier i främmande språk	11
4. ANALYS OCH RESULTAT	12
5. SAMMANFATTANDE DISKUSSION	19
LITTERATURFÖRTECKNING	21
BILAGA. Frågeformuläret	23

1. INLEDNING

Motivation är en viktig faktor inom inläringen och därför anser jag att det är nyttigt att undersöka den. Många har undersökt motivation tidigare vilket betyder att detta ämne intresserar många människor, och jag är en av dem som är intresserad av studerandes motivation. Den allmänna diskussionen om tvångssvenska antyder att finska elevers motivation för svenskinläring inte är särskilt bra. Enligt Kosonen (2018) skriver allt färre gymnasister svenska i studentskrivningarna och antalet har minskat med nästan hälften på drygt 10 år. Därför anser jag att det är viktigt att undersöka hur motivation kan förbättras.

Jag bestämde mig för att forska i gymnasisters motivation för svenskinläring, inte bara för att det skulle vara intressant utan också för att det kunde ge nyttiga kunskaper, särskilt med tanke på lärare. Man kan lära sig nytt, och en svensklärare kan utnyttja mina undersökningsresultat i sitt undervisningsarbete när hen motiverar sina studerande eller försöker förbättra deras motivation. Jag samt andra blivande svensklärare i Finland kan också ha nytta av denna undersökning både möjligen redan i studierna och senare i det kommande arbetet.

Motivation och inläring är psykologiska begrepp vilket gör ämnet allt mer intressant eftersom mitt biämne är psykologi. Jag ska lyfta fram saker som jag hittills har lärt mig i studier i psykologi. Dessa saker gäller grunderna i forskning samt hur människor brukar bete sig.

Som jag redan nämnde har många forskat i motivation. Gardner och Lamberts pionjärverk *Attitudes and Motivation in Second-Language Learning* (1972) har väckt intresset för att forska i motivationens roll i språk-inläringen. (Rossi, Sorvali & Lindström 2008:65) Den mest använda motivationsteorimodellen i främmandespråksinläring baserar sig på deras forskningar som gjordes i ett tvåspråkigt område i Kanada och USA. I Finland har till exempel Laine (1977; 1978; 1987) utvecklat denna modell. Finländares motivation i studier i svenska har mer omfattande forskats i gymnasier av Mustila (1990) och i yrkesskolor av Kantelinen (1995). (Kantelinen, Kettunen, Kovanen, Uotila, Tuomainen & Rikkinen 2004:28)

1.1. Syfte

Syftet med min kandidatavhandling är att undersöka hur gymnasisters motivation för svenskinlärning kunde förbättras. Jag undersöker temat ur studerandenas perspektiv i Kajanaland och frågar dem bland annat vilka saker skulle förbättra deras motivation. Jag ska ta reda på både faktorer som man kan påverka och faktorer som man egentligen inte kan påverka. Jag menar att man kan påverka till exempel sätt att undervisa och studera, men man kan egentligen inte påverka till exempel engelskans starka ställning. Dessutom ska jag utreda om de är motiverade och vad de anser om svenskan, undervisningen i svenska samt lärarens roll i motivering. Jag söker alltså svar på följande frågor:

1. Vilka realistiska och orealistiska förändringar skulle förbättra gymnasisters motivation för svenskinlärning?
2. Är gymnasister motiverade att lära sig svenska och varför?
3. Vad anser gymnasister om svenskan, svenskundervisningen och lärarens verkan på motivation?

På grund av mina erfarenheter antar jag att ganska många har en dålig motivation för svenskinlärning samt en dålig åsikt om svenskan, men jag tror ändå att inte alla har det. Jag kommer själv från Kajanaland och är ett så kallat levande exempel på en studerande som har en bra motivation för svenskinlärning. Där stöter man sällan på en sådan situation att man får eller behöver använda svenska och det kan försämra motivationen. Enligt Kosonens artikel (2018) intresserar svenska minst i östra Finland. Fast Kajanaland är ett landskap i norra Finland ligger många orter nära gränsen till Ryssland, och det kan påverka motivationen för svenska genom att försämra den.

1.2. Material och metod

Jag använder en gruppenkät som materialinsamlingsmetod vilken är ganska vanlig att användas i skolor. Gruppenkät innebär att flera är samlade på samma plats och på så sätt är det lätt att nå informanter samt att be dem att svara på ett frågeformulär. (Trost & Hultåker 2007:10) Enkätens fördel är att man kan samla in ett omfattande undersökningsmaterial: att ha många informanter och olika frågor. Enkäten är en effektiv metod för den är lätt och snabb att genomföra. En nackdel är att man inte kan vara säker om informanterna har svarat

noggrant och ärligt. Dessutom kan det uppstå missförstånd om frågorna inte är bra formulerade. Det kan även vara svårt att analysera resultat. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara & Sinivuori 2009:195) När det är fråga om enkät har forskaren ingen möjlighet att ställa följdfrågor om svaren är oklara eller om det fattas någon viktig fråga i frågeformuläret.

Jag skaffade mitt enkätmaterial i två gymnasier i Kajanalands län. Det är min hembygd och jag visste redan på basis av mina erfarenheter att motivation allmänt kan vara dålig, och det väckte mitt intresse att forska i temat just där. Jag ville ha två informantgrupper från två olika orter för att få ett mångsidigare material än från ett gymnasium, och så att resultatet inte kan associeras med ett visst gymnasium och en viss grupp. Jag ville ha med två grupper som gick samma kurs och därför blev det två grupper, som går den tredje och obligatoriska kursen ”Kultur och medier”, valda.

Jag besökte den ena gruppen den 9 och den andra den 10 april 2018. Först berättade jag vem jag var och varför jag hade kommit till deras lektion. Jag informerade att de skulle svara anonymt och därför kunde de inte identifieras. Jag berättade också att jag bevarar enkätsvaren och förstör dem när min kandidatavhandling blir godkänd. Dessutom sade jag att det inte är obligatoriskt att delta i undersökningen, men att jag hoppas det. Sedan fick informanterna fylla i ett frågeformulär. Frågeformuläret finns som bilaga i slutet av avhandlingen. Jag fick sammanlagt 36 informanter varav 17 var flickor och 19 pojkar.

Jag talade finska och frågeformuläret var också på finska för undvikande av missförstånd. Svenska kan vara krävande för många finskspråkiga gymnasister och jag anser att det är väldigt viktigt att informanterna förstår frågorna rätt. Jag förklarade begreppet *motivation* för att försäkra mig om att de vet vad det är fråga om. Det är ändå möjligt att missförstånd uppstår till exempel om informanter förstår frågor fel på grund av möjlig slarvighet eller om frågor inte är tillräckligt bra formulerade. Missförstånd kan förvansa resultatet om de inte märks.

Jag använder både kvalitativ och kvantitativ metod i min undersökning. Kvalitativ metod används för att undersöka på djupare nivå och syftet är då att förstå och förklara (Trost 2007:23). Jag har öppna frågor i enkäten som möjliggör djupare forskning i ämnet. Enligt Trost (2007:74) svarar några kort i öppna frågor och det kan vara svårt att tolka svar. Han fortsätter att det är ganska vanligt att några inte svarar någonting i öppna frågor. Utöver dem

har jag strukturerade frågor: bakgrundsfrågor, ja- och nej-frågor samt frågor med flera alternativ. Kvantitativ metod använder jag däremot för att tydliggöra resultat med siffror. Kvalitativ och kvantitativ forskningsmetod anses komplettera varandra (Hirsjärvi m.fl. 2009:136).

Jag valde att samla in material med enkät eftersom jag är nyfiken att få veta svar på mina frågor samt det känns intressant och ganska lätt att genomföra enkät. Materialet som jag själv samlar in kallas för *primärdata*. Jag använder också *sekundärdata*, det vill säga information som redan existerar och som någon annan har skrivit. (Mälardalens högskola 2018) Jag använder huvudsakligen tryckta källor men också elektroniska.

2. MOTIVATION

Motivation är ett komplext begrepp som används i vardagligt liv samt inom forskning (Rossi, Sorvali & Lindström 2008:64). Begreppet har definierats inom forskningen på många olika sätt och det har även många betydelser (Luopajarvi via Rossi, Sorvali & Lindström 2008:64). Motivation härstammar ursprungligen från det latinska ordet *movere* vilket betyder att röra sig. Motivation är ett system som stimulerar och styr en att bete sig på ett visst sätt. Den är ett psykiskt tillstånd som skapas av *motiv*. Motiv stimulerar och upprätthåller en riktning var till personens allmänna beteende har riktats mot, och de kan vara antingen medvetna eller omedvetna. (Ruohotie 1998:36)

Peltonen och Ruohotie (1987:22) skriver att motivation är individens tillstånd som bestämmer hur aktivt hen handlar och vilka hens föremål för intresse är. Enligt en definition påverkar motivationen att man gör någonting, hur hårt man anstränger sig för det och hur länge man vill göra det (Dörnyei via Rossi, Sorvali & Lindström 2008:64). Man kan inte direkt få syn på individens motivation och därför är den inte heller mätbar. Den hjälper att förstå individens beteende men den är inte den enda faktorn som förklarar beteendet. (Peltonen & Ruohotie 1992:18) Ball (1977:2) framhäver att man vill motivera människors beteende och man brukar förklara för mycket med begreppet motivationen.

Enligt Ruohotie (1998:37) förknippas behov, lust, drifter, belöningar och straff med motiv. De ger energi och aktiverar samt kanaliserar ens beteende mot målet (Berelson & Steiner via Ruohotie 1998:37). Björkqvist och Österman förklarar motiv så här: "Begreppet motiv implicerar alltid en intention, en vilja att utföra något, och en drivkraft i en viss riktning." De påstår att ordet *behov* ofta används som om det betydde samma sak som ordet *motiv* fast de inte alltid har samma betydelse. Man kan vara motiverad för något utan att man har behov av det samt tvärtom. (Björkqvist & Österman 1990:2)

2.1. Inre och yttre motivation

De beröm och belöningar som man får har en stor betydelse för ens entusiasm att nå sina mål i studier. Olika drivfjädrar kan belöna antingen internt eller externt, det vill säga att det finns såväl *inre* som *yttre motivation*. Termerna skiljer sig från varandra i fråga om de motiv

som stimulerar och riktar beteendet. De är ändå inte helt separata utan kompletterar varandra. Man kan samtidigt vara både inifrån och utifrån motiverad, men några motiv kan vara mer dominerande än andra. Det finns olika uppfattningar om inre och yttre belöningar bland forskare. (Ruohotie 1998:37f.)

Enligt Wernimont (1972) är inre belöningar interna känslor medan yttre belöningar är externa föremål eller situationer. Saleh och Grygier (1969) påstår att inre belöningar har samband med arbetets innehåll medan yttre belöningar har samband med omgivning där uppgifter görs. De inre belöningarna kan vara tillfredsställelse, upplevelser att hen har lyckats samt arbetets mångsidighet och meningsfullhet. Till skillnad från inre kan de yttre belöningarna vara pengar, andras stöd och sporrande situationer. En externt motiverad individ kan alltså utföra något för att få belöning men även för att undvika negativa konsekvenser, straff. De yttre belöningarna är oftast kortvariga varemot inre är långvariga och därför är de oftast effektivare än yttre. (Ruohotie 1998:38, 143)

2.2. Allmän motivation och situationsmotivation

På basis av forskningar finns det *allmän motivation* och *situationsmotivation*. Situationsmotivation har enligt sitt namn att göra med en viss situation och den är väldigt beroende av allmän motivation. Allmän motivation för sin del betyder beteendets genomsnittliga nivå, alltså allmän riktning och vitalitet. (Ruohotie 1998:41) Ekola och Vaherva (1976:145) hävdar att allmän motivation syftar på en persons allmänna inställning till någonting till exempel till utbildning. Ruohotie skriver att allmän motivation har ansetts som synonym till *attityd*. Det kan även ses att det finns skillnader mellan dessa två begrepp. Attityd är en relativt bestående reaktionsberedskap som påverkar handlingens kvalitet, till skillnad från motivationen som är dynamisk, relativt kortvarig och kan variera från situation till situation. (Ruohotie 1998:41) Enligt Mustila (1990:8) finns motsvarande begrepp *långtidsmotivation* och *korttidsmotivation*.

2.3. Faktorer som påverkar inlärningsmotivationen

Attityd, inställning och intresse är intimt förknippade med motivation och inverkar mycket på motivationens uppkomst. Med *intresse* kan avses emotionell dragningskraft som väcker individens uppmärksamhet på objekt vilket aktiverar vidare motiv till exempel att studera. (Mustila 1990: 22f.) När man är intresserad av det som man studerar, trivs man och lär sig bättre. Intresset är inte bestående som man kanske tror utan en lärare kan väcka intresse hos en studerande och stödja intressets utveckling. (Salmela-Aro & Aunola 2018:13, 198) Enligt Newcomb (via Mustila 1990:14) betyder attityd däremot ”individens predisposition att handla, iaktta, tänka och känna inför någon sak”. Ruohotie (1998:42) har använt nästan samma definition i sitt verk och skriver vidare att individens attityd till något blir bättre om hen får uppleva att hen har lyckats med det. Mustila skriver om attityders samband med motivation så här: ”Bestående positiva attityder upprätthåller och förstärker studiemotivationen.” Inställning anses betyda nästan samma sak som attityd men *inställning* används i singularis och *attityd* närmast i pluralis (Mustila 1990:25, 80).

Mustila påstår att förhållandena i skolan som lärare, läromedel och stämning påverkar ens motivation för språkinläring. Relationer mellan människorna i skolan är viktiga för studiemotivation. (Mustila 1990:40) Lärares handling, interaktion och undervisning betyder mycket för stämningen i klassrummet samt studerandes motivation. Det finns olika studerande i varje grupp och för att lyckas måste en lärare anpassa sin undervisning enligt sina studerande. (Salmela-Aro, Salmela-Aro & Aunola 2018:17) Kantelinen m.fl. framhäver också att varje lärare borde försöka ta hänsyn till studerandes olika behov och kunskaper, det vill säga att beakta studerande som individer. Dessutom är det viktigt att lärare har en positiv inställning till både undervisningsämne och studerande därför att det påverkar hur studerandes motivation utvecklas. (Kantelinen m.fl. 2004:159)

Individens egenskaper som begåvning, flit och förväntningar påverkar motivationen. Dessutom medverkar föräldrar och deras språkkunskaper till barns motivation. (Mustila 1990:40, 71) Föräldrarnas varma attityder, stöd och intresse för sitt barn kan öka inlärningsmotivationen. (Salmela-Aro & Aunola 2018:19)

3. FRÄMMANDESPRÅKSINLÄRNING

I detta kapitel förklarar jag några centrala begrepp genom att redogöra skillnaderna mellan olika närliggande begrepp. Dessutom presenterar jag studiemotivations struktur i främmande språk samt berättar lite om inlärningsstrategier som kan hjälpa i språkinläring.

Ett sätt att definiera olika begrepp är att jämföra dem med närliggande begreppen. Man brukar göra en distinktion mellan *förstaspråk* och *andraspråk*. Ett förstaspråk med andra ord *modersmål* är det språk som en individ tillägnar sig först. De är föräldrar eller andra vårdnadshavare som utsätter barn för språk och så tillägnar barnet sig språket. Däremot används ordet *andraspråk* för att beteckna vilket språk som helst som man lär sig efter förstaspråket. Med *första* och *andra* gäller det bara den ordningsföljd i vilken man blir utsatt för språken det vill säga att det inte är fråga om till exempel språkets behärskningsgrad. (Abrahamsson 2009:13f.)

Man kan även göra en skillnad mellan *andraspråk* och *främmande språk*. Andraspråk lärs in i den miljö där språket används som kommunikationsspråk varemot främmande språk lärs in i en miljö där det inte används naturligt utan språket undervisas i skolor eller på språkkurser. (Abrahamsson 2009:14f.) Kantelinen och Keränen (2004:3) syftar med främmande språk på både svenska och främmande språk. De motiverar det med att svenska som det andra inhemska språket i praktiken är ett främmande språk för många finska grundskolelever och gymnasister.

Det är också viktigt att definiera termen *inläring*. Abrahamsson har definierat den genom att ställa den mot termen *tillägnande*. Enligt honom sker inläring i klassrum och den är mer fokuserad på formerna än tillägnande som sker i kontakt med målspråkstalare och därvid är automatiskt och naturligt. (Abrahamsson 2009:15)

3.1. Studiemotivation för främmande språk

Kantelinen m.fl. hänvisar till Laine (1987) som definierar individens studiemotivation i främmande språk med hjälp av tre dimensioner: riktning, intensitet och orientering. Med studiemotivationens riktning menas om en elev vill eller inte vill lära sig främmande språket.

Intensitet i sin tur visar hur mycket en elev är redo att sträva mot målet för att lära sig. Orientering betyder här de skäl som får en elev att studera ett visst främmande språk. Laine (via Kantelinen m.fl.) har indelat orienteringen i integrativ, instrumentell och kognitiv orientering. Kantelinen (via Kantelinen m.fl.) har i sin tur hittat fyra dimensioner i sin forskning (1995) som motsvarar Laines definierade dimensioner: eget intresse för studier i svenska (motsvarar riktning) samt tre skäl bakom intresset alltså instrumentell, integrativ och orientering om att utveckla sig själv. (motsvarar kognitiv orientering). (Kantelinen m.fl. 2004:28f.)

Den studerande som har ett eget intresse för svenska anser att studier i svenska är intressanta och viktiga, och därför vill studerande studera även frivilligt på fritiden. Den studerande som är instrumentellt orienterad upplever att hen drar nytta av studier med tanke på vidareutbildning, blivande yrke samt arbetsplats. En integrativt orienterad studerande vill lära sig språket för att kunna använda det som kommunikationsmedel med svenskspråkiga människor. Orientering om att utveckla sig själv betyder att en studerande gillar att studera språket, hen vill utveckla sig själv och hen anser språkstudier som ett hjälpmedel för en mångsidig självutveckling. (Kantelinen m.fl. 2004:29, 40).

3.2. Inlärningsstrategier i främmande språk

Kantelinen och Keränen anser att mål är höga i språkundervisningen i gymnasium. Hon fortsätter att timresurser är begränsade och det är omöjligt att nå de mål som står i läroplanen om elever endast lär sig under lektionerna. Därför är det nödvändigt att lära elever att lära sig det vill säga att ge dem medel till självständigt arbete på fritiden. För att kunna studera effektivt och meningsfullt är det viktigt att en elev vet vilka inlärningsstrategier hen använder och vilka andra det finns. Enligt den europeiska referensramen (2003:29) är *strategi* ett strukturerat och målinriktat arbetssätt som en individ har valt för att utföra en uppgift. Strategier används för att effektivera, stödja och underlätta ens inläring och det kan ske medvetet eller omedvetet. Användningen av strategier höjer även inlärningsmotivationen. (Kantelinen & Keränen 2004:4–5, 25)

4. ANALYS OCH RESULTAT

I detta kapitel presenterar jag mina undersökningsresultat samt analyserar och jämför dem med tidigare forskningsresultat. Jag behandlar informanterna som en grupp men jag lyfter ytterligare fram hurdana skillnader har visat sig mellan gymnasierna. Det har även kommit fram några tydliga olikheter mellan flickor och pojkar om vilka jag kommer att berätta. Först redovisar jag bakgrundsinformation om informanter och sedan går jag igenom resultaten. Informanterna svarade på finska och jag har översatt deras svar till svenska.

Jag har sammanlagt 36 informanter från två olika gymnasier i Kajanalund varav 17 (47 %) är flickor och 19 (53 %) är pojkar. Informanterna fyllde i frågeformuläret i april 2018. Jag förkastade ett av gymnasisternas svar eftersom hen inte hade svarat på tre bakgrundsfrågor samt hen hade kryssat i många svarsalternativ i stället för ett. Jag kom fram till beslutet för att svaret inte skulle förvanska resultatet. Informanterna är i olika åldrar: 27 (75 %) går sitt första år, 4 (11 %) sitt andra, 2 (6 %) sitt tredje och 3 (8 %) sitt fjärde år i gymnasium. Alltså går största delen sitt första år och en fjärdedel har studerat längre. Alla informanter har finska som modersmål.

Jag frågade om informanterna hade relationer till svenskspråkiga. Det var 8 (22 %) informanter som hade svenskspråkiga kompisar och 6 (17 %) informanter som hade svenskspråkiga släktingar. Kantelinen m.fl. (2004:57) skriver att svenskspråkiga bekanta har påverkat gymnasisters studiemotivation för svenska positivt. I min undersökning verkar svenskspråkiga kontakter inte ha en stark påverkan i informanternas motivation. Bara 3 av 14 informanter gillar svenska språket och att studera det samt är motiverade att lära sig svenska. Två av dem som har svenska kontakter tycker om svenska språket men är inte motiverade. Ingen av dem använder svenska när hen pratar med sin kompis eller släkting. Detta berättar inte om de någon gång har sagt någonting på svenska till dem. Finska används mest vid kontakt med svenskspråkiga kompisar eller släktingar men engelska används också mycket. En av dem har aldrig pratat med sin svenskspråkiga släkting. Gymnasister borde uppmuntras till att utnyttja möjligheter och prata svenska med sina svenskspråkiga bekanta.

Jag hade en fråga om informanterna gillar svenska språket och 10 (28 %) gymnasister svarade ”ja”. De motiverar att svenska låter kul eller att den är lättare än engelska. Två gymnasister kunde inte besluta mellan givna ”ja” och ”nej” och de valde eget alternativ

”kanske”. Det verkar som att svenska väcker motstridiga känslor hos dem. Å ena sidan känner de att det skulle vara trevligt att kunna svenska mer flytande. Å andra sidan känner den ena att svenska är svårt att lära sig och det är irriterande, och den andra konstaterar att skolstudier inte endast räcker att nå flytande svenska vilket irriterar hen. Inlärningsstrategier kan hjälpa att studera på fritiden för timresurser är begränsade i gymnasiet (se avsnitt 3.3.).

Gymnasister tycker inte om svenska språket eftersom det är svårt, ologiskt, onyttigt och låter irriterande. Drygt hälften (57 %) anser att svenska är svårt. Enligt Green-Vänttinen, Korkman och Lehti-Eklund kan lärare underlätta studerandes lärande till exempel genom att koncentrera sig på de vanligaste reglerna i grammatiken och genom att öva strukturer också muntligt. De fortsätter att lärande kan underlättas genom att göra ett övningskompendium till studerande som samarbete med kolleger. (Green-Vänttinen, Korkman & Lehti-Eklund 2010:34, 52)

Drygt hälften av informanterna upplever svenska som nyttigt att kunna. De motiverar sina svar med att svenska är det andra officiella språket i Finland och därför är det bra att kunna. Gymnasister skriver också att svenska behövs i fortsatta studier och att behärskning av svenska krävs eller kan behövas i många yrken. Många gymnasister upplever svenska som onyttigt att kunna eftersom man klarar sig med andra språk, och de flesta nämner engelska. De flesta gymnasisterna (83 %) gillar att studera engelska medan 19 % av gymnasisterna gillar att studera svenska. Det finns bara två gymnasister bland informanter som inte gillar att studera engelska eller svenska. Några hänvisar till sin hembygd och anser att de inte behöver eller kommer att behöva svenska. Detta väcker en fråga om de redan har bestämt att de ska stanna där oavsett om det finns eller inte finns till exempel arbete.

Enligt Kosonen (2018) skriver inte många svenska i studentskrivningar. Detta faktum syns också av mina resultat. De flesta (67 %) svarar att de inte ska delta i studentskrivningar i svenska, 6 informanter (5 flickor och en pojke) ska göra det och 6 vet inte ännu om de deltar. Kosonen (2018) skriver vidare att bara en fjärdedel av dem som skriver svenska i studentexamen är pojkar. Jag får procentuellt samma svar om jag räknar ihop de som svarade ”ja” och ”jag vet inte ännu”. Mustonen (1990:172f.) framhäver att många undersökningar har visat att flickor har bättre motivation för främmande språk än pojkar, och han har fått samma resultat i sin egen undersökning i vilken han forskade gymnasisters motivation för svenska. Kantelinen m.fl. (2004:57) har också fått likadana resultat. Enligt min undersökning

är 47 % av flickor och 11 % av pojkar motiverade att lära sig svenska vilket stöder andra forskningar.

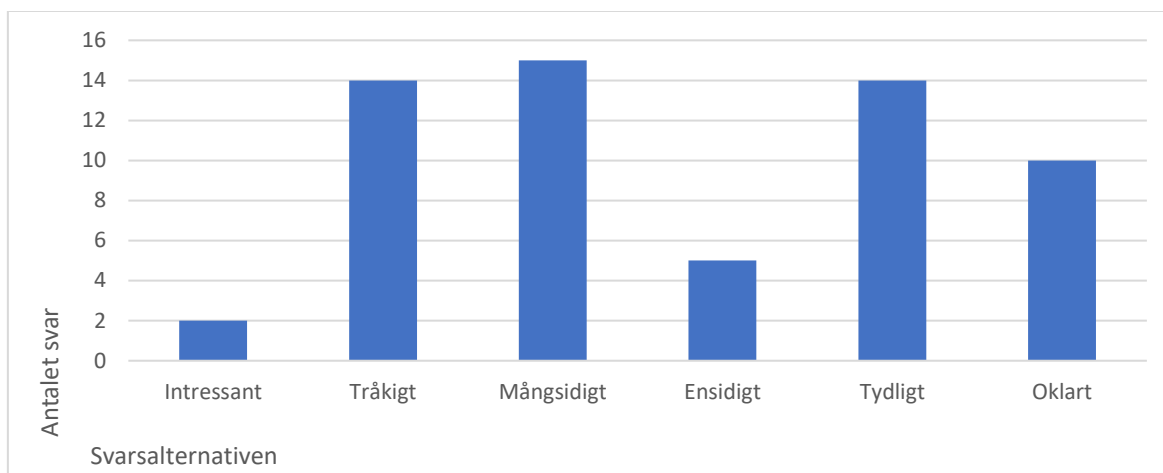
De som inte är motiverade att lära sig svenska förklarar bland andra att det inte intresserar dem, att svenskan är onödig och att de är dåliga på svenska. Kantelinen och Keränen (2004:58) har fått likadana svar. Några nämner att de inte lärde sig grunder i svenska på högstadiet och nu är det svårt. En studerande anser att undervisning och läromedel är dumma och att svenska ord inte undervisas. En lärare kan hjälpa studerande genom att satsa på vanliga och viktiga ord samt tydliggöra genom att exemplifiera ordens möjliga sammanhang (Green-Vänttinen, Korkman & Lehti-Eklund 2010:27, 34). Det finns säkert ytterligare passande inlärningsstrategier som studerande kan utnyttja på fritiden. Däremot frågade jag vad som motiverar dem att studera svenska och jag fick många svar som ”ingenting” eller ”att få godkända på kurser”. Dessutom motiverar studentskrivningar. Att klara kurser och studentskrivningar belönar en gymnasist externt, det vill säga att de är yttre belöningar. Universitet, arbetsplats samt att svenska behövs i yrken nämns alla en gång som en motiverande faktor. Dessa studerande är instrumentellt orienterade det vill säga att de studerar språket för att ha nytta av det.

Det finns några informanter som har eget intresse för svenskstudier eller är integrativt orienterade. ”Se, että sitä olisi kiva osata sujuvasti” (’Det skulle vara kul att kunna [svenska] flytande’) konstaterar en flicka. En annan skriver att henne motiverar: ”Uuden oppiminen ja uudet hauskat sanat ja äänteet” (’Att lära sig nytt och nya roliga ord och ljud’). Även lust att åka till Sverige, svenskspråkiga tv-serier samt svenskans lätthet motiverar.

I undersökningen anger 28 % av informanterna att de är motiverade att lära sig svenska. Procenttalet är ändå ungefär dubbelt (60 %) när det gäller dem som känner att de själva kunde förbättra sin motivation. En studerande hade svarat ”kanske” trots att det fanns bara alternativen ”ja” och ”nej”. Nästan alla som svarade ”ja” kände att de kunde förbättra motivationen genom att studera mer eller att ha bra attityder. En gymnasist som hade svarat ”nej” motiverade att hen inte kunde påverka bokens obligatoriska uppgifter och undervisningsätt.

Mustila (1990:62) anser att undervisningsmaterial inverkar på individens motivation att lära sig främmande språk. Kantelinen m.fl. (2004:135f.) berättar att intressanta läromaterial och

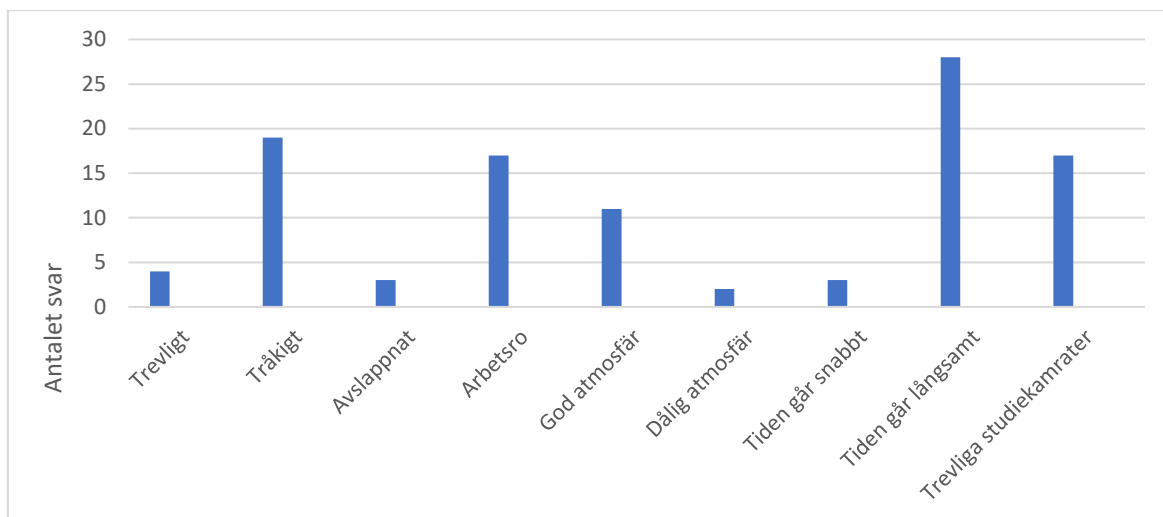
läroböcker ökar studiemotivationen medan ointressanta läromedel minskar den. I figuren nedan finns åsikter om hurdan läromedlet, som används i svenska lektioner, är enligt informanterna. Frågan var strukturerad.

Figur 1. Gymnasister beskriver läromedel.

Som det syns av figuren ovan anser gymnasister mest att läromedlen är mångsidiga, tråkiga och tydliga. Skillnaden mellan ”tydligt” och ”oklart” är mindre än mellan andra motsatser men det kommer inte klart fram något förklarande skäl. Det som inte syns i figuren är skillnader mellan gymnasier. Största skillnaderna syns i svaren ”mångsidigt”, ”ensidigt” och ”tråkigt”. Enligt 27 % av den ena gruppen är läromedel mångsidigt men samma antal gymnasister anser läromedel ensidigt. De som anser läromedel mångsidigt gillar svenska språket och de som anser det ensidigt gillar inte det. Samma förklaring gäller inte den andra gruppen varav 52 % anser läromedel mångsidigt och 5 % ensidigt. Svartalernativet ”tråkigt” är populärt och 27 % av den ena gruppen samt 48 % av den andra gruppen har kryssat i det. Ingen av den andra gruppen anser att läromedel är intressant. På grund av svaren är material mångsidiga men det som borde göras är att försöka göra läromaterial mer intressanta. En lärare kan till exempel utnyttja aktuella artiklar, tv-program och musik i sin undervisning (Green-Vänttinen, Korkman & Lehti-Eklund 2010:35).

Enligt Green-Vänttinen, Korkman och Lehti-Eklund (2010:23) strävar många lärare efter att det finns en trevlig atmosfär under lektionerna. De fortsätter att det är bra att elever skrattar ibland men arbetsro är också viktig. Nedan finns figuren som visar hur mina informanter beskriver svenska lektioner. De fick välja svar bland fasta svartalernativ.

Figur 2. Gymnasister beskriver svenska lektioner.

Såsom det framgår av figuren ovan finns det såväl positiva och negativa svarsalternativ som har varit populärast. Påståendet ”tiden går långsamt” har 28 av 36 (78 %) informanter kryssat i. Det kan åtminstone delvis bero på att gymnasister inte anser läromedel intressanta (se figur 1). Enligt en undersökning har studerande känt att trevlig grupp, arbetsro och sporrande atmosfär förbättrar studiemotivationen (Kantelinén m.fl. 2004:153). Arbetsro och trevliga studiekamrater skulle kunna påverka positivt studerandes motivation men det syntes inte av svaren. Hälften av dem som har kryssat i ”arbetsro” och/eller ”trevliga studie-kamrater” är motiverade att lära sig svenska och tvärtom är hälften omotiverade. Såsom Kantelinén m.fl. lyfte fram, nämnde också informanter i min undersökning att läraren skulle kunna påverka deras motivation positivt genom att sporra dem. En informant ansåg att lärarens attityd och stil att undervisa skapar atmosfären i klassrummet vilket påverkar hans motivation.

Största delen av informanterna (64 %) anser att svensklärare påverkar deras motivation för att lära sig svenska. Skillnader mellan gymnasierna är klara. 47 % av den ena gruppen anser att lärare har verkan medan 76 % av den andra gruppen är av samma åsikt. Den ena gruppen avviker mycket från andra eftersom alla pojkar har svarat att svensklärare inte har verkan på deras motivation. Ingen av dessa pojkar är motiverad, största delen av dem tycker inte om svenska språket och upplever det onyttigt att kunna. Därutöver känner de att de inte ens kan påverka sin motivation själva. Detta låter som om de nästan har bestämt att de inte tycker om svenska och ingenting kan påverka det. En av dem anser ändå att läraren skulle kunna påverka hans motivation positivt genom att sporra, och några vet inte på vilka sätt. En informant svarar på samma fråga (nr 20) att ”Jos hän [opettaja] toisi esille tilanteita/muita

asioita joissa ruotsi olisi ainoa järkevä vaihtoehto tavalliselle kansalaiselle” (’Om hen [läraren] skulle lyfta fram situationer/andra saker där svenska vore det enda rimliga alternativet för en vanlig medborgare’). Skillnader mellan flickor och pojkar är inte så tydliga i den andra gruppen. Det finns i alla fall en tydlig skillnad mellan alla flickor och pojkar eftersom alla flickor har svarat att läraren utöver inverkan. Jag har inte hittat en förklaring till detta. Det kan bero på könet eller slumpen.

Som jag redan har berättat, anser de flesta att svensklärare påverkar deras motivation men det är inte klart i många fall om verkan är positiv eller negativ eftersom det inte tydligt kommer fram av några svar. Men jag anser att det viktigaste är att få veta hur lärare påverkar och kan påverka. Exempelen nedan beskriver bra gymnasisters åsikter.

Exempel 1. ”Jos opettaja saa tehtyä tunneista mielenkiintoisia ja hauskoja, on motivaationi parempi.” (Informant 24)

Exempel 2. ”Jos opettaja on tsemppaava ja auttaa mielellään oppii paremmin, [mutta] jos [hän on] liian tiukka ja antaa liikaa tehtäviä ei ole hyvä.” (Informant 21)

I exempel 1 berättar informanten att om lärare kan göra lektioner intressanta och roliga är hens motivation bättre. En gymnasist har skrivit att läraren påverkar med sin positiva undervisning och en annan påstår att om lärare är motiverad att undervisa är hen i sin tur motiverad att lära sig. I exempel 2 berättar informanten att om läraren är sporrande och hjälper gärna, lär man sig bättre men om hen är sträng och ger för många uppgifter, är det inte bra. En gymnasist föreslår svenskspråkiga böcker och filmer i stället för några skriftliga uppgifter. Några anser att nya undervisnings- eller inlärningsätt skulle kunna påverka positivt medan några önskar sig att lärare skulle vara mer förstående och stödja dem som är sämre på svenska. Därutöver önskar gymnasister sig att få konstruktiv respons. Kantelinen och Kettunen (2004:131) skriver att några av deras informanter har påstått att lärare förhåller sig negativt till dem som klarar sig sämre vilket försämrar studiemotivationen.

Det visar sig från svaren att om läraren är trevlig och kan undervisa är det trevligare att studera. Jag tror att lärare är kompetenta men olika studerande har olika behov, lär sig på olika sätt och så vidare, och det kan åstadkomma sådana här svar. Negativt på motivationen verkar om lärare kräver för mycket vilket är i motsats till Kantelinen med fleras (2004:129) resultat. De påstår att lärare som kräver för lite har orsakat negativa upplevelser. Jag antar

att de som känner att lärare kräver för mycket inte är så motiverade än de som känner att lärare kräver för lite, men det kan förstås finnas skillnader mellan lärarna och bero på dem.

I sista frågan fick var och en berätta en realistisk eller orealistisk förändring som hen tror att skulle förbättra hens motivation för svenskinläring. Språkkurs, bokpris, resa till Sverige, mål och att man inte har svenska engelska i samma period skulle förbättra motivationen. Några jämförde svenska med engelska och svarade att om språkens ställningar var motsatta i världen. En gymnasist svarade att om svenska språket blir populärare, skulle motivation bli bättre. Den frivilliga svenskan nämndes också och en gymnasist förklarade att ingen kunde veta om hen frivilligt skulle börja studera svenska om den var frivillig och om man inte trugade på det hela tiden. På grund av svaren i denna fråga skulle 5 gymnasister vilja byta sin lärare. Det är svårt att säga om de inte tycker om lärarens personlighet, undervisningssätt eller om det beror på att de inte tycker om svenska språket. Bara en av dem har skrivit att "bättre lärare" vilket kan syfta på lärarens undervisningssätt. Om situationen i livet förändrades, skulle motivation för svenskinläring bli bättre. Gymnasister exemplifierar att sådana situationer kan vara en plötslig flyttning till Sverige eller i närheten av det samt en svensk partner eller kompis.

5. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med denna avhandling var att undersöka hur gymnasisters motivation för svenskinläring kunde förbättras. Mina forskningsfrågor var följande: Vilka realistiska och orealistiska förändringar skulle förbättra gymnasisters motivation för svenskinläring? Är gymnasister motiverade att lära sig svenska och varför? Vad anser gymnasister om svenskan, svenskundervisningen och lärarens verkan på motivation?

Materialet bestod av enkätsvar besvarade av 36 informanter från två olika gymnasier i Kajanalands län. Materialet samlades in i april 2018. Jag använde såväl kvalitativ som kvantitativ metod när jag analyserade resultat. Den teoretiska referensramen bestod till största delen av tryckta böcker: litteratur om motivation och inläring samt tidigare undersökningsresultat om temat. Jag hade några gamla källor och nyare skulle möjligen ha varit bättre, men jag använde dem som jag hittade och som andra forskare också hade hänvisat till.

De viktigaste resultaten var för det första att 60 % av informanterna känner att de själva kan förbättra sin motivation för svenskinläring genom att studera mer och ha bra attityder, fast bara 28 % av informanterna är motiverade att lära sig svenska. För det andra anser 64 % av informanterna att svensklärare påverkar deras motivation, och man får veta att lärare kunde påverka gymnasisternas motivation positivt genom att använda mer intressanta läromedel, att sporra, att stödja mer de som är sämre på svenska, att hjälpa gärna samt genom att förhålla sig jämlikt till alla. Svenskan delar åsikter men fast största delen av informanterna gillar inte svenska språket upplever drygt hälften att kunna svenska är nyttigt.

Jag lyckades besvara alla forskningsfrågorna och fick resultat som till största delen stödde teori samt tidigare forskning. Några resultat avviker från tidigare resultat på grund av att ingen stark relation mellan motivation och vissa faktorer syntes. Det kan bero på bland andra frågeställning, ett litet urval och dess representanter. Urvalet kan ibland bestå av människor av viss typ av en slump, det vill säga att man kan finnas fler motiverade studerande i en grupp än i någon annan. Jag anser ändå att det är viktigt att få veta vilka faktorer kan påverka motivationen oavsett om de syns eller inte i vars och ens resultat.

Det var intressant och lärorikt att utföra en enkätundersökning och jag var nyfiken att få svar på mina egna frågor. Jag hade många öppna frågor och det var lite spännande om jag fick ett

tillräckligt antal svar på dem, men jag tog en medveten risk för att kunna få till och med ny information. Många informanter lämnade öppna frågor tomma men jag anser att jag fick tillräckligt med svar. Jag hade ja och nej -frågor och inget "kanske"-alternativ med på grund av att det kunde vara lättare att analysera. Jag tror också att om det finns "kanske"- eller "jag vet inte"-alternativ väljer många det lätt eftersom då behöver man inte bestämma mellan ja och nej. Ibland kan det vara bra att ha också andra svarsalternativ. Jag har inte heller haft skalor (t.ex. 1–5) i min enkät eftersom en del brukar lättare välja ytterligheter och andra neutralare svarsalternativ i mitten, vilket förvrider resultat. Visst har varje metod sin för- och nackdel.

Man kan inte vara säker om resultatet är helt pålitligt eftersom jag har samlat in materialet med enkät och jag inte kan veta om informanterna har svarat ärligt. Det syntes av några svar att informanter inte alltid hade svarat noggrant för det hade inte svarat direkt till den ifrågavarande frågan. Mina resultat stödjer ändå i hög grad tidigare forskning vilket förstärker resultatets pålitlighet.

Nyttan med resultatet är att det ger aktuell information om gymnasisters åsikter om svenska samt hur motivation för svenskinläring kunde förbättras. Jag lärde mig mycket nytt men jag hoppas att det har kommit fram någonting nytt och nyttigt som särskilt andra svenskstuderande och -lärare också kan ha nytta av. Resultatet kan inte generaliseras på grund av det lilla urvalet som inte har valts ut slumpmässigt bland population som är i detta fall finska gymnasister. Denna undersökning väckte mitt intresse för att forska i motivation och inläring mer omfattande. Möjligen fortsätter jag med temat i min pro gradu-avhandling.

LITTERATURFÖRTECKNING

Material

Enkät svar besvarade av 36 informanter. Insamlingstid: 9–10 april 2018. Materialet bevaras hos skribenten.

Övriga källor

Abrahamsson, Niclas, 2009: *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.

Ball, Samuel, 1977: *Motivation in education*. New York: Academic Press.

Björkqvist, Kaj & Österman, Karin, 1990: *Motivationspsykologi*. Åbo: Kurscentralen vid Åbo Akademi.

Ekola, Jorma & Vaherva, Tapio, 1976: *Aikuisopetusopas*. Helsinki: Tammi.

Eurooppalainen viitekehys, 2003: *Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys*. Translation of Common European Framework of Reference for languages: Learning, Teaching, Assessment. WSOY. Helsingfors.

Green-Vänttinen, Maria, Korkman, Christina & Lehti-Eklund, Hanna, 2010: *Svenska i finska gymnasier*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula & Sinivuori, Eila, 2009: *Tutki ja kirjoita*. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kantelinen, Ritva & Keränen, Sanna, 2004: *Annatko nälkäiselle kalan vai opetatko hänet onkimaan?: oppimisstrategiat vieraan kielen opiskelun työkaluina peruskoulussa ja lukiossa*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Kantelinen, Ritva, Kettunen, Sinikka, Kovanen, Johanna, Uotila, Sanna, Tuomainen, Anne & Rikkinen, Maria, 2004: *Ruotsin kielen opiskelumotivaatiosta yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Kosonen, Laura, 2018: Lukiolaisten into kirjoittaa ruotsi romahti ja nyt heillä on vaikeuksia selvitä pakollisesta virkamiesruotsista – Lehtori: "Taitotason lasku on huomattava". I: *Yle.fi* [online]. [Citerat 28.3.2018]. Tillgänglig: <<https://yle.fi/uutiset/3-10118284>>.

Mälardalens högskola, 2018: Primära och sekundära data. I: *mdh.se* [online]. [Citerat 24.4.2018]. Tillgänglig: <<http://www.mdh.se/student/stod-studier/examensarbete/omraden/metoddoktorn/soka-information/primara-och-sekundara-data-1.27203>>.

Peltonen, Matti & Ruohotie, Pekka, 1987: *Motivaatio: menetelmiä työhalun parantamiseksi*. Helsinki: Otava.

- Peltonen, Matti & Ruohotie, Pekka, 1992: *Oppimismotivaatio: teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta*. Helsinki: Otava.
- Rossi, Paula, Sorvali, Irma & Lindström, Jan, 2008: *Svenskan i Finland 10: föredrag vid tionde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland, Helsingfors och Esbo den 13–14 oktober 2006*. Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur.
- Ruohotie, Pekka, 1998: *Motivaatio, tahto ja oppiminen*. Helsinki: Edita.
- Saleh, S. D. & Grygier, T. G., 1969: Psychodynamics of intrinsic and extrinsic job orientation. I: *Journal of Applied Psychology* 53, s. 446–450.
- Salmela-Aro, Katariina & Aunola, Kaisa, 2018: *Motivaatio ja oppiminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Trost, Jan & Hultåker, Oskar, 2007: *Enkätboken*. 3. upplaga. Lund: Studentlitteratur.
- Wernimont, Paul F., 1972: A system view of job satisfaction. I: *Journal of Applied Psychology* 56, s. 173–176.

BILAGA. Frågeformuläret

Hei! Olen Johanna Tervo ja opiskelen pohjoismaista filologiaa eli ruotsin kieltä Oulun yliopistossa. Teen kandidaatintutkielmaa lukiolaisten motivaation parantamisesta ruotsin kielen oppimiseen. Käytän tämän kyselyn tuloksia tutkimuksessani. Kyselyyn vastataan nimettömästi. Vastaathan totuudenmukaisesti jokaiseen kysymykseen.

Motivaatio voidaan määritellä yksilön tilaksi, joka koostuu motiiveista eli toiminnan psyykkisistä syistä ja joka määrää, miten vireästi ihminen toimii ja mihin hänen mielenkiintonsa on suuntautunut.

1. Opiskelen lukiossa 1. vuotta 2. vuotta 3. vuotta 4. vuotta

2. Sukupuoli: tyttö poika

3. Äidinkieli: suomi ruotsi Muu, mikä? _____

4. Onko sinulla ruotsinkielisiä kavereita? Ei Kyllä

5. Onko sinulla ruotsinkielisiä sukulaisia? Ei Kyllä, ketä? _____

6. Vastaa tähän kysymykseen, jos vastasit ”kyllä” kysymykseen 4 tai 5. Mitä kieltä puhut heidän kanssaan? _____

7. Kirjoitatko ruotsin ylioppilaskirjoituksissa? Kyllä En En tiedä vielä

8. Ruotsin kielen taitoni ovat mielestäni: hyvät keskinkertaiset huonot

9. Millaista ruotsi on? Helppoa Sopivaa Vaikeaa

10. Pidätkö ruotsin kielen opiskelusta? Kyllä En

11. Pidätkö muiden kielten opiskelusta? En Kyllä, minkä? _____

12. Rastita vaihtoehdot, jotka kuvailevat ruotsin oppitunteja.

Mukavaa Tylsää Työrauha Hyvä ilmapiiri Huono ilmapiiri

Rentoa Aika kuluu nopeasti Aika kuluu hitaasti

Mukavat opiskelijakaverit

13. Millaista ruotsin oppitunneilla käytettävä oppimateriaali (kirja, lisämateriaalit, yms.) on mielestäsi? Mielenkiintoista Monipuolista Selkeää

Tylsää Yksipuolista Sekavaa

14. Pidätkö ruotsin kielestä? Kyllä En

Miksi? _____

15. Koetko ruotsin kielen osaamisen hyödylliseksi? Kyllä En

Perustele. _____

16. Oletko motivoitunut oppimaan ruotsin kieltä? Kyllä En, miksi? _____

17. Mikä motivoi sinua opiskelemaan ruotsin kieltä? _____

18. Koetko voitavasi itse parantaa motivaatiotasi ruotsin oppimiseen? Kyllä En

Miten? _____

19. Vaikuttaako ruotsinopettaja motivaatioosi oppia ruotsia? Kyllä Ei

Millä tavalla? _____

20. Millä tavoilla opettajasi voisi vaikuttaa myönteisesti motivaatioosi oppia ruotsia?

21. Minkä muutoksen uskoisit parantavan motivaatiosi ruotsin oppimiseen? Voi olla myös epärealistinen. _____

Kiitos osallistumisestasi!

Jos sinulla on jotain kysyttävää kyselyyn liittyen, voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse: johanna.tervo@student.oulu.fi.